

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MACIEJA SZPUNARA
przedstawiona w dniu 27 listopada 2014 r.¹

Sprawa C-557/13

**Hermann Lutz
przeciwko**

**Elke Bäuerle, jako zarządcy w postępowaniu upadłościowym dotyczącym majątku spółki ECZ
Autohandel GmbH**

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Bundesgerichtshof (Niemcy)]

Odesłanie prejudycjalne — Rozporządzenie (WE) nr 1346/2000 — Artykuły 4 i 13 —
Zaskarżenie czynności dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli — Termin przedawnienia, termin
zawity lub termin na zaskarżenie czynności — Wymogi formalne — Ustalenie prawa właściwego —
Wypłata dokonana po dacie wszczęcia postępowania upadłościowego na podstawie zajęcia
egzekucyjnego dokonanego przed tą datą

I – Wprowadzenie

1. Ramy prawne niniejszego odesłania prejudycjalnego stanowi rozporządzenie (WE) nr 1346/2000². Dokładniej rzecz ujmując, pytania przedstawione przez Bundesgerichtshof (federalny sąd najwyższy, Niemcy) służą rozstrzygnięciu przez Trybunał, po pierwsze, kwestii, czy art. 13 tego rozporządzenia znajduje zastosowanie w sytuacji, gdy wypłata dokonana w ramach egzekucji nakazu zapłaty wydanego przeciwko dłużnikowi (zwana dalej „zaskarżoną czynnością” lub „sporną czynnością”) nastąpiła po wszczęciu postępowania upadłościowego. Następnie Trybunał będzie musiał przesądzić, czy prawo właściwe dla zaskarżonej czynności (zwane dalej „lex causae”), w niniejszym przypadku prawo austriackie, reguluje również skutki prawne upływu czasu. W końcu niniejsze odesłanie prejudycjalne daje Trybunałowi okazję do sprecyzowania, czy przepisy dotyczące formy wymaganej - w świetle art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 - do wykonania przez zarządcę prawa zaskarżenia czynności wierzyciela, podlegają również lex causae.

2. Zanim przystąpię do wykładni art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, wydaje mi się użyteczne, by zbadać, w jakim stopniu art. 5 tego rozporządzenia ma zastosowanie do prawa zastawu uprawniającego do zajęcia egzekucyjnego, na podstawie którego dokonano w niniejszej sprawie egzekucji spornej kwoty.

1 — Język oryginału: francuski.

2 — Rozporządzenie Rady z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego (Dz.U. L 160, s. 1).

II – Ramy prawne

A – Prawo Unii

3. Motyw 11 rozporządzenia nr 1346/2000 stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie uznaje fakt, że wskutek istotnych różnic w prawie materialnym nie byłoby praktyczne wprowadzenie jednolitego i uniwersalnego postępowania upadłościowego, które znalazłoby zastosowanie na obszarze całej Wspólnoty. Stosowanie bez wyjątku prawa państwa wszczęcia postępowania prowadziłyby wobec powyższego często do trudności. Dotyczy to przykładowo bardzo zróżnicowanych na obszarze Wspólnoty przepisów o zabezpieczeniach wierzytelności. Również przywileje przysługujące w postępowaniu niektórym wierzycielom ukształtowane są w niektórych przypadkach w całkowicie różny sposób. Niniejsze rozporządzenie powinno uwzględnić to na dwa różne sposoby. Z jednej strony, powinno ono przewidywać szczególne regulacje dotyczące prawa właściwego dla praw i stosunków prawnych o szczególnym znaczeniu (np. praw rzeczowych oraz umów o pracę). Z drugiej strony, obok głównego postępowania upadłościowego powinny być dopuszczalne także krajowe postępowania obejmujące jedynie majątek znajdujący się w państwie ich wszczęcia”.

4. Motyw 24 wspomnianego rozporządzenia brzmi następująco:

„Automatyczne uznanie postępowania upadłościowego, do którego co do zasady stosuje się prawo państwa wszczęcia może kolidować z przepisami innych państw członkowskich o dokonywaniu czynności prawnych. W celu ochrony zaufania oraz pewności obrotu w państwach członkowskich innych niż państwo wszczęcia postępowania należy przewidzieć szereg wyjątków od ogólnej zasady”.

5. Artykuł 4 ust. 2 lit. f) i m) wskazanego rozporządzenia stanowi:

„2. Prawo państwa wszczęcia postępowania określa przesłanki wszczęcia postępowania upadłościowego, sposób jego prowadzenia i ukończenia. W szczególności określa ono:

[...]

f) skutki [wpływ] wszczęcia postępowania upadłościowego na środki dochodzenia praw przez poszczególnych wierzycieli; z wyłączeniem toczących się postępowań;

[...]

m) zasady dotyczące nieważności, zaskarżenia [możności unieważnienia] lub względnej bezskuteczności czynności prawnych dokonanych z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli”.

6. Artykuł 5 ust. 1 tegoż rozporządzenia przewiduje:

„1. Wszczęcie postępowania upadłościowego nie narusza praw rzeczowych wierzycieli lub osób trzecich na materialnych lub niematerialnych, ruchomych lub nieruchomych składnikach majątku dłużnika – zarówno na określonych przedmiotach, jak i na zbiorze nieokreślonych przedmiotów o zmiennym składzie – które w chwili wszczęcia postępowania znajdują się na terytorium innego państwa członkowskiego.

2. Do praw określonych w ust. 1 należą w szczególności:

- a) uprawnienie do zbycia przedmiotu lub przeznaczenia go do zbycia i zaspokojenia się z uzyskanych środków lub pożytków tego przedmiotu, w szczególności z tytułu zastawu lub hipoteki;
- b) wyłączne prawo ściągnięcia wierzytelności, w szczególności z tytułu zastawu na wierzytelności lub przelewu tej wierzytelności w celu zabezpieczenia roszczenia;

[...]

4. Ustęp 1 nie narusza [możności domagania się ustalenia*] nieważności, zaskarżalności [unieważnienia] lub względnej bezskuteczności czynności prawnej zgodnie z art. 4 ust. 2 lit. m)”.
7. Zgodnie z brzmieniem art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000:

„Artykuł 4 ust. 2 lit. m) nie stosuje się w wypadku, gdy osoba, która odniosła korzyść z czynności dokonanej z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli, wykaże, że:

— czynność ta podlega prawu innego państwa członkowskiego niż państwa wszczęcia postępowania, i

— w takim przypadku ta czynność prawna w żaden sposób nie podlega zaskarżeniu na podstawie tego prawa”.

8. Zgodnie z art. 20 ust. 1 tego rozporządzenia:

„1. Wierzyciel, który po wszczęciu postępowania upadłościowego, określon[ego] w art. 3 ust. 1 w jakikolwiek sposób, w szczególności w drodze postępowania egzekucyjnego, zostaje zaspokojony całkowicie lub częściowo z przedmiotu należącego do masy znajdującego się w innym państwie członkowskim, jest zobowiązany, z zastrzeżeniem art. 5 i 7, do zwrotu zarządcy otrzymanego zaspokojenia”.

B – Prawo niemieckie

9. Artykuł 88 Insolvenzordnung (niemieckiej ustawy – prawo upadłościowe, BGBl. 1994 I, s. 2866, zwanej dalej „InsO”) przewiduje:

„Jeżeli wierzyciel upadłego uzyskał w okresie miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego bądź po złożeniu tego wniosku w drodze egzekucji zabezpieczenie wierzytelności na majątku dłużnika należącym do masy upadłości, wszczęcie postępowania upadłościowego powoduje upadek tego zabezpieczenia”.

C – Prawo austriackie

10. Paragraf 43 ust. 1 i 2 Insolvenzordnung (austriackiej ustawy – prawo upadłościowe, RGrBl. 1914, s. 337, zwanej dalej „IO”) stanowi:

„1. Zaskarżenie czynności może zostać dokonane jedynie poprzez wytoczenie powództwa [...].

2. Powództwo to należy wytoczyć, pod rygorem wygaśnięcia prawa do jego wytoczenia, w okresie roku liczonego od momentu wszczęcia postępowania upadłościowego. [...]”.

III – Stan faktyczny

11. ECZ GmbH jest spółką prawa niemieckiego z siedzibą w Tett nang (Niemcy). Spółka ta uczestniczyła w nieuczciwym handlu samochodami w systemie sprzedaży piramidalnej. Na potrzeby działalności prowadzonej na rynku austriackim spółka ta, będąca „spółką matką” posługiwała się spółką zależną, austriacką spółką ECZ Autohandel GmbH (zwaną dalej „dłużniczką”), z siedzibą w Bregenz (Austria). Wnoszący skargę rewizyjną w postępowaniu głównym H. Lutz, zamieszkały w Austrii, należy do grona klientów dłużniczki, od której kupił samochód.

12. Z powodu niewykonania przez dłużniczkę umowy sprzedaży tego samochodu H. Lutz uzyskał w dniu 17 marca 2008 r. przed Bezirksgericht Bregenz (sądem rejonowym w Bregenz) wykonalny nakaz zapłaty na kwotę 9 566 EUR wraz z odsetkami.

13. W dniu 20 maja 2008 r. Bezirksgericht Bregenz zezwolił na przeprowadzenie egzekucji, w ramach której zostały zajęte trzy konta dłużniczki w austriackim banku. W dniu 23 maja 2008 r. zawiadomienie o wszczęciu egzekucji doręczono Sparkasse Feldkirch (kasie oszczędności w Feldkirch, Austria, zwanej dalej „bankiem dłużniczki”).

14. W dniu 13 kwietnia 2008 r. dłużniczka wystąpiła z wnioskiem o ogłoszenie swojej upadłości. W dniu 4 sierpnia 2008 r. Amtsgericht Ravensburg (sąd pierwszej instancji w Ravensburgu, Niemcy) wszczął postępowanie upadłościowe wobec dłużniczki w Niemczech. Druga strona postępowania głównego, E. Bäuerle, zamieszkała w Niemczech, jest aktualnie „zarządcą”³ w tym postępowaniu.

15. W dniu 17 marca 2009 r. bank dłużniczki wypłacił H. Lutzowi z tytułu zajęcia egzekucyjnego sporną kwotę 11 778,48 EUR. Wcześniej, pismem z dnia 10 marca 2009 r., zarządca poinformował, że nie będzie dochodził od tego banku żadnych zwrotów, jednakże zastrzega sobie prawo do zaskarżania czynności banku w związku z wszczęciem postępowania upadłościowego.

16. Pismem z dnia 3 czerwca 2009 r., tj. około dziesięć miesięcy po wszczęciu postępowania upadłościowego ówczesny zarządca złożył oświadczenie o zaskarżeniu, w związku z upadłością, egzekucji, na którą sąd zezwolił w dniu 20 maja 2008 r. oraz wypłaty dokonanej w dniu 17 marca 2009 r. Powództwo zostało jednakże wytoczone dopiero pozwem doręczonym w dniu 23 października 2009 r. W powództwie tym E. Bäuerle zażądała przed sądami niemieckimi zwrotu zajętej kwoty do masy upadłości.

17. Landgericht Ravensburg (sąd drugiej instancji w Ravensburgu, Niemcy) uwzględnił powództwo. Następnie H. Lutz wniósł apelację. W skardze rewizyjnej (niem. Revision) podtrzymuje żądanie oddalenia powództwa.

18. Sąd odsyłający uważa, że skuteczność środka odwoławczego zależy od wykładni art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, przy założeniu, że przepis ten ma zastosowanie w niniejszej sprawie. Artykuł 4 ust. 2 lit. m) tego rozporządzenia precyzuje bowiem, że kwestie nieważności, możliwości unieważnienia lub względnej bezskuteczności czynności dokonanych z pokrzywdzeniem dla ogółu wierzycieli są regulowane przez prawo mające zastosowanie do postępowania upadłościowego (zwanego dalej „lex fori concursus”). Jednakże art. 13 tego samego rozporządzenia wyklucza zastosowanie tego przepisu w wypadku, gdy osoba, która odniosła korzyść z czynności dokonanej z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli, wykaże, że czynność ta podlega prawu innego państwa członkowskiego niż państwa wszczęcia postępowania i że ta czynność prawna w żaden sposób nie podlega zaskarżeniu na podstawie lex causae.

3 — [Przyp. tłum. W tym miejscu francuska wersja językowa opinii używa słowa „syndic”, któremu na gruncie rozporządzenia odpowiada w polskiej wersji językowej pojęcie zbiorcze „zarządcy”. Zarządcy w tym rozumieniu nie należy mylić z zarządcą w rozumieniu PrUpadNaprz.] Nawet jeśli pojęcie „syndic [zarządca]” i „masse [masa upadłości]” zostały zarzucone we francuskiej ustawie prawo upadłościowe z 1985 r., są one używane we francuskiej wersji językowej rozporządzenia nr 1346/2000.

19. W kwestii tej sąd odsyłający zauważa, że wedle *lex fori concursus*, to znaczy w niniejszej sprawie zgodnie z przepisami prawa niemieckiego sporna czynność nie może zostać zaskarżona, ponieważ zaskarżeniu podlegają jedynie czynności dokonane przed wszczęciem postępowania upadłościowego⁴. Wypłata środków pieniężnych zajętych na rachunku nastąpiła jednak dopiero siedem miesięcy po wszczęciu postępowania. Niemniej jednak prawo do zajęcia egzekucyjnego środków pieniężnych na rachunku bankowym powstało dopiero po złożeniu przez dłużniczkę, w dniu 13 kwietnia 2008 r., wniosku o ogłoszenie upadłości i tym samym zgodnie z § 88 InsO upadło w momencie wszczęcia postępowania upadłościowego. Dokonana następnie wypłata środków pieniężnych z zajętego rachunku jest pozbawiona podstawy prawnej⁵. Ponadto, mimo iż zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000 wszczęcie postępowania upadłościowego nie narusza prawa rzeczowego wierzyciela, przepis ten, zgodnie z jego ust. 4, nie stoi na przeszkodzie [możności domagania się ustalenia] nieważności, unieważnienia lub względnej bezskuteczności tej czynności.

20. Z postanowienia odsyłającego wynika jednakże, iż powołując się na art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, H. Lutz podniósł, że wypłata spornej kwoty nie podlega zaskarżeniu na podstawie prawa mającego zastosowanie do spornej czynności⁶ ze względu na upływ terminu zawitego. Zgodnie bowiem z właściwymi przepisami prawa austriackiego, o ile wypłata dokonana z konta bankowego w dniu 17 marca 2009 r. podlegała, co do zasady, początkowo zaskarżeniu⁷, nie mogłoby ono jednak odnieść pozytywnego skutku, ponieważ § 43 ust. 2 IO przewiduje na zaskarżenie czynności w związku z upadłością dłużnika roczny termin zawity, liczony od dnia wszczęcia postępowania upadłościowego.

21. Sąd odsyłający zauważa w tej kwestii, że zgodnie z prawem niemieckim termin na wytoczenia takiego powództwa wynosi trzy lata i że termin ten został zachowany.

IV – Pytania prejudycjalne i postępowanie przez Trybunałem

22. W tych okolicznościach postanowieniem z dnia 10 października 2013 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 29 października 2013 r., Bundesgerichtshof zawiesił postępowanie i zwrócił się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) Czy art. 13 [rozporządzenia nr 1346/2000] stosuje się, jeśli zaskarżona przez zarządcę upadłości wypłata kwoty zajętej [w postępowaniu egzekucyjnym] przed wszczęciem postępowania upadłościowego została dokonana dopiero po wszczęciu tego postępowania?
- 2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze: czy zarzut, o którym mowa w art. 13 rozporządzenia [nr 1346/2000], odnosi się również do terminów przedawnienia, zaskarżania i terminów zawitych określonych w prawie państwa, w którym zaskarżona czynność wywiera skutki (*lex causae*)?

4 — Paragraf 129 ust. 1 InsO.

5 — Paragraf 91 ust. 1 InsO.

6 — Sąd odsyłający uważa, że prawo zastawu uprawniające do zajęcia egzekucyjnego (niem. Pfändungspfandrecht) powstało w innym państwie członkowskim aniżeli państwo wszczęcia postępowania upadłościowego. Prawem właściwym dla wypłaty kwoty zajętej na rachunkach bankowych jest zatem prawo państwa członkowskiego, w którym wypłata wywołuje skutki, a więc prawo austriackie.

7 — Z postanowienia odsyłającego wynika, że zgodnie z prawem austriackim czynność, za pomocą której wierzyciel w postępowaniu upadłościowym uzyskuje zabezpieczenie bądź zaspokojenie, dokonana po zaprzestaniu przez dłużnika płatności, względnie po złożeniu wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego, może zostać zaskarżona, w sytuacji gdy wierzyciel wiedział o niewypłacalności dłużnika, złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, względnie powinien był o tym wiedzieć. Zdaniem sądu odsyłającego wypłata spornej kwoty zapewniła zaspokojenie H. Lutza w momencie, gdy wiedział o złożeniu wniosku o ogłoszenie upadłości, a to z pisma zarządcy z dnia 10 marca 2009 r. Na rozprawie przedstawiciel H. Lutza twierdził jednakże, że w prawie austriackim, dla celów wytoczenia powództwa mającego na celu zaskarżenie czynności, cezurę czasową stanowi wszczęcie postępowania upadłościowego. To od tego momentu bowiem, z jednej strony, postępowanie zostaje podane do wiadomości publicznej i wierzyciele mogą zatem powziąć wiedzę na temat sytuacji dłużnika i, z drugiej strony, zaczyna biec roczny termin zawity na wytoczenie powództwa. Tymczasem w prawie niemieckim cezurę czasową stanowi złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości, a termin na zaskarżenie czynności wynosi trzy lata. Zobacz także pkt 81–83 niniejszej opinii.

3) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie drugie: czy istotne dla wykonywania prawa przewidzianego w art. 13 rozporządzenia [nr 1346/2000] przepisy formalnoprawne [dotyczące formy] określa również *lex causae*, czy też określa je *lex fori concursus*?”

23. Uwagi na piśmie przedstawiły strony postępowania głównego, rządy niemiecki, grecki, hiszpański, portugalski oraz Komisja Europejska.

24. Strony postępowania głównego, rządy niemiecki, hiszpański oraz Komisja Europejska przedstawiły swoje uwagi ustnie na rozprawie w dniu 18 września 2014 r.

V – Ocena

A – W przedmiocie możliwości stosowania art. 5 rozporządzenia nr 1346/2000

25. Niniejsza sprawa wpisuje się w złożony kontekst prawny i dotyczy problematyki zastosowania art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 do wypłaty dokonanej po wszczęciu postępowania upadłościowego na podstawie prawa do zajęcia egzekucyjnego ustanowionego przed wszczęciem tego postępowania. Aby udzielić odpowiedzi na to pytanie, a także biorąc pod uwagę fakt, że w niniejszej sprawie czynnością dokonaną z pokrzywdzeniem wierzycieli jest ustanowienie prawa do zajęcia egzekucyjnego⁸, należy ustalić, czy prawo rzeczowe na składniku majątku położonym w chwili wszczęcia postępowania upadłościowego na terytorium innego państwa członkowskiego upada w wyniku wszczęcia tego postępowania na podstawie *lex fori concursus*.

26. W pierwszej kolejności pragnę przypomnieć, że sąd odsyłający jest jako jedyny właściwy w zakresie ustalenia i oceny stanu faktycznego w zawisłym przed nim sporze oraz wykładni i zastosowania prawa krajowego⁹.

27. W tych okolicznościach, mimo iż sąd odsyłający wnosi do Trybunału o dokonanie wykładni art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, wydaje się niezbędne, by uprzednio zbadać, czy prawo do zajęcia egzekucyjnego stanowi w ogóle prawo rzeczowe i, w konsekwencji, czy przesłanki zastosowania art. 5 są w niniejszym przypadku spełnione. Tylko bowiem jeśli prawo do zajęcia egzekucyjnego jest prawem rzeczowym – czego ocena należy do sądu krajowego – H. Lutz nie byłby zobowiązany do dokonania zwrotu równowartości zabezpieczonej wierzytelności do masy upadłości¹⁰. Zakwalifikowanie prawa jako prawo rzeczowe stanowi zatem warunek wstępny dla zastosowania w niniejszej sprawie art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000.

28. W związku z powyższym w pierwszej kolejności zbadam kwalifikację jako prawa rzeczowego prawa zastawu uprawniającego do zajęcia egzekucyjnego środków pieniężnych na rachunku bankowym dłużniczki, a następnie, wyjaśnię zakres przyznanej przez art. 5 ust. 4 tego rozporządzenia ochrony praw rzeczowych.

8 — W niniejszej sprawie egzekucja zapłaty spornej kwoty jest następstwem ustanowienia prawa zastawu uprawniającego do zajęcia egzekucyjnego. W związku z tym to prawo do zajęcia egzekucyjnego należy postrzegać jako „czynność dokonaną z pokrzywdzeniem wierzycieli”.

9 — Wyrok Econord, C-182/11 i C-183/11, EU:C:2012:758, pkt 21.

10 — Zobacz motywy 25, art. 20 rozporządzenia nr 1346/2000, a także przypis 19 niniejszej opinii.

1. W przedmiocie kwalifikacji prawa zastawu uprawniającego do zajęcia egzekucyjnego środków na koncie bankowym dłużniczki w świetle art. 5 rozporządzenia nr 1346/2000

29. Zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000 dla postępowania upadłościowego i jego skutków właściwe jest prawo państwa członkowskiego, w którym zostaje wszczęte postępowanie (*lex fori concursus*). Jak stanowi motyw 23 rozporządzenia, prawo to reguluje wszelkie przesłanki dotyczące wszczęcia postępowania upadłościowego, a także zasady jego prowadzenia i zakończenia¹¹.

30. Niemniej jednak, przez wzgląd na ochronę zaufania oraz na pewność prawa w zakresie czynności dokonanych w państwach członkowskich innych niż państwo wszczęcia postępowania upadłościowego, rozporządzenie ustanawia, w art. 5–15, pewną liczbę wyjątków od powyższej zasady prawa właściwego, a to w odniesieniu do niektórych praw podmiotowych i sytuacji prawnych, które zostały uznane – w świetle motywu 11 rozporządzenia – za szczególnie istotne¹². I tak, co się tyczy w szczególności praw rzeczowych, art. 5 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że wszczęcie postępowania upadłościowego nie narusza praw rzeczowych wierzyciela lub osoby trzeciej ciężających na składnikach majątkowych dłużnika, które znajdują się – według stanu na chwilę wszczęcia postępowania upadłościowego – na terytorium jednego z państw członkowskich¹³.

31. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału zakres tego przepisu należy rozumieć w świetle motywów 11 i 25 rozporządzenia nr 1346/2000, zgodnie z którymi konieczne jest, by w odniesieniu do praw rzeczowych ustanowić szczególny łącznik, będący „odstęp[stwem] od stosowania prawa państwa wszczęcia postępowania”, biorąc pod uwagę, że prawa te mają szczególne znaczenie przy udzielaniu kredytów. I tak, zgodnie z motywem 25, uzasadnienie, ważność i zakres takiego prawa rzeczowego powinny zazwyczaj być ustalane na mocy prawa państwa, w którym znajduje się przedmiot majątkowy obciążony takim prawem (*lex rei sitae*). Na takie prawo rzeczowe wszczęcie postępowania upadłościowego nie może mieć wpływu¹⁴. W konsekwencji art. 5 ust. 1 rozporządzenia należy rozumieć w ten sposób, że ustanawia on wyjątek od zasady, iż prawem właściwym jest prawo państwa wszczęcia postępowania, i zezwala na stosowanie w odniesieniu do prawa rzeczowego przysługującego wierzycielowi lub osobie trzeciej, obciążającego określone składniki majątkowe dłużnika, prawa państwa członkowskiego, na którego terytorium dany składnik majątkowy jest położony (*lex rei sitae*)¹⁵. Z ochrony przyznawanej przez ten artykuł korzystają jedynie prawa rzeczowe na przedmiotach majątkowych dłużnika położonych w momencie wszczęcia postępowania upadłościowego w innym

11 — Wyrok ERSTE Bank Hungary, C-527/10, EU:C:2012:417, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo.

12 — Ibidem, pkt. 39. Zobacz również motyw 24 rozporządzenia nr 1346/2000.

13 — Pragnę zauważyć, że art. 5 rozporządzenia nr 1346/2000 zakłada niebędące wynikiem oszustwa ulokowanie składników majątkowych w innym państwie członkowskim aniżeli państwo członkowskie wszczęcia postępowania upadłościowego. Zobacz w tej kwestii § 105 raportu objaśniającego do konwencji w sprawie postępowania upadłościowego (zwanego dalej „raportem Virgósa/Schmita”) i T. Ingelmann, Article 5, [w:] K. Pannen, *European Insolvency Regulation*, (Hrsg.), Berlin, De Gruyter Recht 2007, s. 252. W kwestii tej należy podnieść, że nawet jeśli raport Virgósa/Schmita dotyczy jedynie konwencji w sprawie postępowania upadłościowego, zawiera on informacje istotne dla wykładni rozporządzenia nr 1346/2000. Zobacz podobnie opinia rzecznika generalnego F.G. Jacobsa w sprawie Eurofood IFSC (C-341/04, EU:C:2005:579), pkt 2.

14 — Wyrok ERSTE Bank Hungary, EU:C:2012:417, pkt 41.

15 — Ibidem, pkt 42.

państwie członkowskim aniżeli państwo wszczęcia postępowania¹⁶. Artykuł 5 rozporządzenia nr 1346/2000 nie jest bowiem przepisem kolizyjnym, lecz „negatywnym” przepisem materialnoprawnym¹⁷, którego celem jest zapewnienie ochrony praw rzeczowych nabytych przed wszczęciem postępowania upadłościowego¹⁸.

32. W związku z tym powstaje kwestia wstępna: czy prawo zastawu uprawniające do zajęcia środków na rachunku bankowym może zostać w niniejszej sprawie zakwalifikowane jako prawo rzeczowe przysługujące H. Lutzowi?

33. Jeżeli chodzi o kwalifikację prawa zastawu uprawniającego do zajęcia egzekucyjnego, pragnę na wstępie zauważyć, że rozporządzenie nr 1346/2000 odsyła do prawa krajowego, z zastrzeżeniem przepisów jego art. 5 ust. 2 i 3.

34. W pierwszej kolejności kwalifikacja prawa jako prawa rzeczowego należy do prawa krajowego, któremu zgodnie z przepisami kolizyjnymi mającymi zastosowanie przed wszczęciem postępowania upadłościowego podlegają prawa rzeczowe (*lex rei sitae*)¹⁹. Ustanowienie, ważność i zakres tych praw rzeczowych reguluje zatem prawo miejsca, w którym znajdują się składniki majątkowe obciążone prawem rzeczowym²⁰.

35. W drugiej kolejności, gdy zostanie ustalony charakter rzeczowy badanego prawa w świetle *lex rei sitae*, należy zweryfikować, czy prawo to spełnia przesłanki określone w art. 5 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 1346/2000. Te autonomiczne kryteria kwalifikacyjne²¹ zawężają więc dla celów stosowania art. 5 tego rozporządzenia krajową kwalifikację prawa podmiotowego jako prawa rzeczowego²².

16 — Dla potrzeb funkcjonowania art. 5 rozporządzenia nr 1346/2000 teleologiczna wykładnia tego przepisu wymagałaby, aby wszelkie czynności niezbędne dla ustanowienia prawa rzeczowego zostały dokonane przed wszczęciem postępowania upadłościowego. Zobacz § 95 raportu Virgósa/Schmita w: M. Virgós Soriano, i F.J. Garcimartín Alférez, *Comentario al Reglamento europeo de insolvencia*, Madrid, Thomson-Civitas 2003, s. 96, 101; a także G. Moss, I.F. Fletcher, S. Isaacs, *The EC Regulation on Insolvency Procedures: A Commentary and Annotated Guide*, Oxford University Press 2009, 2nd edition, s. 287.

17 — W przedmiocie materialnoprawnego charakteru tego przepisu zob. § 99 raportu Virgósa/Schmita w: M. Virgós Soriano i F.J. Garcimartín Alférez, op.cit., s. 105; T. Ingelmann, Article 5, op.cit., s. 250; G. Moss, I.F. Fletcher i S. Isaacs, op.cit., s. 286; B. Hess, P. Oberhammer i T. Pfeiffer, *European Insolvency Law. The Heidelberg-Luxembourg-Vienna Report on the Application of the Regulation No 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings*, München-Oxford, Beck-Hart-Nomos, C.H. 2014 (zwany dalej „raportem Heidelberg-Luksemburg-Wiedeń”), s. 178 oraz W. Klyta, *Uznanie zagranicznych postępowań upadłościowych*, Warszawa, Oficyna Wolters Kluwer business 2008, s. 149.

18 — W wyroku German Graphics Graphische Maschinen (C-292/08, EU:C:2009:544, pkt 35), dotyczącym art. 7 rozporządzenia nr 1346/2000, będącego przepisem analogicznym do art. 5 tegoż rozporządzenia, Trybunał uznał mianowicie, że „[i]nnymi słowy, wskazany przepis stanowi wyłącznie normę materialną mającą chronić sprzedawcę w odniesieniu do rzeczy znajdujących się poza państwem członkowskim wszczęcia postępowania upadłościowego”. Zgodnie z raportem Heidelberg-Luksemburg-Wiedeń, s. 181, większa część doktryny siedemnastu państw członkowskich uznaje art. 5 za przepis materialnoprawny.

19 — T. Ingelmann, Article 5, op.cit., s. 253.

20 — Paragrafy 99 i 100 raportu Virgósa/Schmita. Artykuł 5 rozporządzenia nr 1346/2000 stanowi, że postępowanie upadłościowe nie narusza praw rzeczowych na składnikach majątku położonych w innych państwach członkowskich, a nie że postępowanie nie będzie obejmowało chronionych przez te prawa składników majątku (bądź kredytów) położonych w innym państwie członkowskim. Jako że postępowanie główne jest postępowaniem uniwersalnym, obejmuje ono cały majątek dłużnika. Jest to istotne, jeśli wartość zabezpieczenia przewyższa wartość wierzytelności zabezpieczonej prawem rzeczowym. I tak, w sytuacji gdy nie zostanie wszczęte wtórne postępowanie upadłościowe, wierzyciel będzie zobowiązany do zwrotu zarządcy postępowania upadłościowego ewentualnej nadwyżki ze zbycia (zob. motyw 25 i art. 20 rozporządzenia nr 1346/2000). Natomiast, jeśli wierzytelność jest pokryta przez wartość zabezpieczenia, wierzyciel zaspokojony z tytułu wierzytelności zabezpieczonych prawami rzeczowymi nie ma obowiązku zwrotu na rzecz innych wierzycieli. Zobacz podobnie §§ 99 i 173 raportu Virgósa/Schmita; M. Virgós Soriano i F.J. Garcimartín Alférez, op.cit., s. 106, 236. Zobacz również podobnie G. Moss, I.F. Fletcher i S. Isaacs, op.cit., s. 286 i M. Porzycki, Zabezpieczenia rzeczowe w transgranicznym postępowaniu upadłościowym w Unii Europejskiej, *Czasopismo Kwartalne Calego Prawa Handlowego, Upadłościowego oraz Rynku Kapitałowego*, nr 3 (5) 2008, s. 405.

21 — Zobacz w tej kwestii P.M. Veder, *Cross-border insolvency proceedings and security rights: a comparison of Dutch and German law, the EC Insolvency Regulation and the UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency*, Deventer 2004, s. 334–336: „An independent interpretation of rights in rem is facilitated by the references that the second paragraph contains of the types of rights Artykuł 5 IR refers to [niezależna interpretacja koncepcji praw rzeczowych jest ułatwiona przez zawarte w ust. 2 odesłania do typów praw, o których mowa w art. 5 rozporządzenia]”. Zobacz również W. Klyta, op.cit., s. 150.

22 — M. Virgós i F. Garcimartín, op.cit., s. 96: „Its function [of article 5] is to operate as a limit to the characterization of a right as a right in rem for the purposes of Article 5. Only those rights conferred by national laws that conform to its typological characterization are protected by Article 5.1 of Regulation [Funkcją (art. 5) jest wyznaczenie granicy dla kwalifikacji prawa jako prawo rzeczowe dla celów art. 5. Jedynie prawa przyznane przez prawo krajowe, które odpowiadają stworzonej w nim charakterystyce typologicznej, są chronione przez art. 5 ust. 1.]”.

36. Jeżeli chodzi o postępowanie główne, z akt sprawy przedstawionych Trybunałowi wynika po pierwsze, co zostało potwierdzone na rozprawie, że prawo zastawu uprawniające do zajęcia egzekucyjnego jest prawem rzeczowym opartym na doręczeniu nakazu zapłaty dłużnikowi²³.

37. W kwestii tej postanowienie odsyłające wskazuje, że sąd austriacki zezwolił w dniu 20 maja 2008 r. na egzekucję, w ramach której zostały zajęte trzy konta bankowe dłużniczki w austriackim banku. Zawiadomienie o wszczęciu egzekucji zostało doręczone temu bankowi w dniu 23 maja 2008 r. I tak, wedle ustaleń sądu odsyłającego, zgodnie z prawem austriackim²⁴ przywilej uzyskany wraz z zezwoleniem na zajęcie pozostaje nienaruszony przez wszczęcie postępowania upadłościowego, ponieważ powstał on ponad 60 dni przed wszczęciem postępowania. Zdaniem tego sądu przywilej przyznany H. Lutzowi uprawniał go do otrzymania wypłaty kwoty zajętej na rachunkach bankowych²⁵.

38. Po drugie, co wynika z art. 5 ust. 2 rozporządzenia nr 1346/2000, do praw rzeczowych należy w szczególności „wyłączne prawo ściągnięcia wierzytelności, w szczególności z tytułu zastawu na wierzytelności lub przelewu tej wierzytelności w celu zabezpieczenia roszczenia”²⁶, co obejmuje zajęcie środków pieniężnych na rachunku bankowym w prawie austriackim. Ochronę H. Lutza zapewnia, co do zasady, prawo przeprowadzenia w jego imieniu egzekucji z rachunków bankowych dłużniczki celem zaspokojenia wierzytelności, tak jakby nie toczyło się wobec niej postępowanie upadłościowe w Niemczech. W niniejszej sprawie, mimo iż sporna wypłata podlegała początkowo zaskarżeniu na podstawie austriackiego prawa upadłościowego²⁷, zdaniem sądu odsyłającego²⁸, stwierdzenie to nie stoi w żaden sposób na przeszkodzie zakwalifikowaniu tego prawa zastawu uprawniającego do zajęcia egzekucyjnego jako prawa rzeczowego w rozumieniu art. 5 rozporządzenia nr 1346/2000.

39. Z drugiej strony, jeśli chodzi o miejsce położenia składnika majątku dłużnika w momencie wszczęcia postępowania upadłościowego, to z postanowienia odsyłającego wynika również, że w dniu 4 sierpnia 2008 r. składnik majątku dłużniczki, na którym zostało ustanowione prawo zastawu uprawniające do zajęcia egzekucyjnego, mianowicie sporna kwota, znajdował się na austriackich rachunkach bankowych dłużniczki²⁹.

40. W konsekwencji uważam, że przesłanki stosowania art. 5 rozporządzenia nr 1346/2000 są w niniejszej sprawie spełnione, czego zweryfikowanie należy w każdym razie do sądu odsyłającego, który jest jako jedyny właściwy w zakresie oceny stanu faktycznego zawisłego przed nim sporu.

2. Zakres ochrony praw rzeczowych w świetle art. 5 ust. 4 rozporządzenia nr 1346/2000: czynności dokonane z pokrzywdzeniem wierzycieli

41. Pragnę w tym miejscu przypomnieć, iż jako że ochrona praw rzeczowych osób trzecich, a zatem ich wyłączenie z masy upadłości, ma charakter względny. Wyłączenie tych praw z zakresu zastosowania *lex fori concursus* nie jest absolutne.

23 — Zdaniem doktryny prawami rzeczowymi w rozumieniu art. 5 rozporządzenia nr 1346/2000 są nie tylko prawa ustanowione w drodze czynności prawnej, lecz również powstające z mocy prawa (*ipso iure*), Porzycki, M., *op.cit.*, s. 405

24 — Artykuł 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 zdanie pierwsze austriackiej ustawy – prawo upadłościowe w brzmieniu obowiązującym dla stanu faktycznego w postępowaniu głównym (öBGB1. I 2007/73).

25 — *Ibidem*, art. 48 ust. 1. Sąd odsyłający uściśla również, że w związku z dokonaniem wypłaty na rzecz H. Lutza prawo zastawu uprawniające do zajęcia egzekucyjnego wygasło na mocy stosowanego odpowiednio § 469 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (austriackiego powszechnego kodeksu cywilnego, BGB) i tym samym nie podlega zaskarżeniu. W kwestii tej zob. przypis 7.

26 — Dla ułatwienia jego stosowania art. 5 ust. 2 rozporządzenia nr 1346/2000 zawiera listę praw, które co do zasady są przez prawa krajowe uważane za prawa rzeczowe. Lista ta nie ma zatem charakteru wyczerpującego. W kwestii tej zob. § 103 raportu Virgósa/Schmita oraz G. Moss, I.F. Fletcher i S. Isaacs, *op.cit.*, s. 287.

27 — Zobacz w tej kwestii przypis 7 niniejszej opinii.

28 — Zobacz także pkt 20 niniejszej opinii.

29 — Uważam za użyteczne, by przypomnieć w tym miejscu, że w dziedzinie praw rzeczowych miejsce położenia jest miejscem, w którym znajduje się rzecz obciążona tymi prawami; ponadto art. 5 rozporządzenia nr 1346/2000 obejmuje prawa rzeczowe ustanowione na wierzytelnościach. Zobacz podobnie M. Virgós i F. Garcimartín, *The European Insolvency Regulation: Law and Practice*, The Hague, Kluwer Law International 2004, s. 103.

42. Po pierwsze, przepis art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 1346/2000 nie stoi na przeszkodzie temu, by zarządca złożył wnioski o wszczęcie wtórnego postępowania upadłościowego w państwie członkowskim miejsca położenia składników majątku, o ile dłużnik ma w tym państwie członkowskim oddział³⁰. Takie postępowanie wtórne miałyby dla tych praw rzeczowych takie same skutki co postępowanie główne³¹.

43. Po drugie, art. 5 ust. 4 rozporządzenia nr 1346/2000 ustanawia wyjątek od wyjątku, przewidując, że ust. 1 nie narusza możliwości [domagania się ustalenia] nieważności, unieważnienia lub względnej bezskuteczności zgodnie z art. 4 ust. 2 lit. m) tego rozporządzenia. I tak *lex fori concursus* znajduje zastosowanie, gdy powstanie lub wykonywanie prawa rzeczowego jest niezgodne z interesami postępowania upadłościowego i gdy czynności te mogą zostać uznane za dokonane z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli. Artykuł ten dotyczy zatem, tak jak w niniejszej sprawie, zaskarżenia czynności w oparciu o przepisy prawa upadłościowego a nie o przepisy ogólne (a więc nie zwykłych powództw z zakresu prawa cywilnego i handlowego). Te ostatnie podlegają ogólnym przepisom kolizyjnym. Jednakże powództwa wytaczane na podstawie przepisów ogólnych są dopuszczalne jedynie w zakresie, w jakim pozwala na to *lex fori concursus*³².

44. Zasadą podstawową jest to, że prawo państwa wszczęcia postępowania reguluje zgodnie z art. 4 rozporządzenia nr 1346/2000 ewentualną nieważność, możliwość unieważnienia i względną bezskuteczność czynności dokonanych z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli. Oznacza to, że w niniejszej sprawie zaskarżenie czynności przez E. Bäuerle podlega prawu niemieckiemu. To prawo właściwe reguluje warunki, w jakich czynności dokonane z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli mogą spotkać się z sankcją (nieważności, unieważnialności), a także reżim tych sankcji (z mocy prawa bądź w wyniku powództwa zarządcy, z mocą wsteczną bądź bez itp.) oraz ich konsekwencje prawne (na przykład status osoby trzeciej w sytuacji zaskarżenia czynności)³³.

45. W kwestii tej w prawie niemieckim § 88 InsO przewiduje, że gdy wierzyciel upadłego uzyskał w okresie miesiąca poprzedzającego złożenie wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego bądź po złożeniu tego wniosku w drodze egzekucji zabezpieczenie wierzytelności na majątku dłużnika należącym do masy upadłości, wszczęcie postępowania upadłościowego powoduje upadek tego zabezpieczenia. Należy w związku z tym zauważyć, że przywołany artykuł dotyczy zatem bezskuteczności z mocy prawa (*ipso iure*) zabezpieczenia na majątku dłużnika bez potrzeby wytoczenia powództwa przez zarządcę. Dotyka to kwestii decydującej dla wydania rozstrzygnięcia w postępowaniu głównym, która była dyskutowana na rozprawie w następstwie pytania zadanego przez Trybunał celem uzyskania na nie odpowiedzi ustnej: czy ten przepis prawa niemieckiego jest, jak twierdzi sąd odsyłający, objęty zakresem zastosowania art. 5 ust. 4 rozporządzenia nr 1346/2000? Innymi słowy, czy bezskuteczność z mocy prawa prawa rzeczowego na składniku majątku dłużnika jest objęta zakresem art. 5 ust. 4 tego rozporządzenia, który przewiduje zastosowanie *lex fori concursus* do nieważności, możliwości unieważnienia lub względnej bezskuteczności, o których mowa w art. 4 ust. 2 lit. m)?

46. Uważam, iż ma to miejsce w niniejszym przypadku.

30 — Akta sprawy, którymi dysponuje Trybunał, nie zawierają żadnej informacji dotyczącej wszczęcia postępowania wtórnego w Austrii.

31 — Zobacz podobnie G. Moss, I.F. Fletcher i S. Isaacs, *op.cit.*, s. 287. Zobacz również art. 27 rozporządzenia nr 1346/2000.

32 — M. Virgós Soriano i F.J. Garcimartín Alférez, *op.cit.*, s. 135; a także M. Virgós i F. Garcimartín, *op.cit.*, s. 135.

33 — Paragraf 135 raportu Virgós/Schmita; M. Virgós Soriano i F.J. Garcimartín Alférez, *op.cit.*, s. 135; K. Pannen i S. Riedemann, Article 4, *op.cit.*, s. 228, a także W. Klyta, *op.cit.*, s. 175.

* – [Przyp.tłum. Polska wersja językowa rozporządzenia, podobnie jak w szczególności niemiecka (zob. pkt 43 opinii), nie zawiera odnośnego słowa i nie nawiązuje tym samym do proceduralnego aspektu trzech wymienionych w art. 5 ust. 4 sankcji czynności dokonanych z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli. Dla celów zapewnienia przejrzystości rozważań tłumaczenie opinii wymagało jednak odnośnego dostosowania tłumaczenia rozporządzenia na język polski, które zostało zaproponowane w nawiasie kwadratowym w pkt 6 opinii.]

47. Po pierwsze, jak wynika z analizy przeprowadzonej w pkt 25–40 niniejszej opinii i z uwag rządu niemieckiego oraz Komisji przedstawionych na rozprawie, przedmiot § 88 de InsO, mianowicie uzyskanie w drodze egzekucji zabezpieczenia na składniku majątku dłużnika należącym do masy upadłości, wchodzi w zakres zastosowania art. 5 rozporządzenia nr 1346/2000.

48. Ponadto raport Virgósa/Schmita wydaje się w §§ 91 i 106 przyznawać szeroką wykładnię pojęciu „domagania się” [franc. *action*] występującemu* w art. 5 ust. 4 rozporządzenia nr 1346/2000. I tak „czynność dokonana z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli może polegać na ustanowieniu prawa rzeczowego na rzecz określonego wierzyciela lub osoby trzeciej. W takim przypadku zastosowanie znajdują przepisy ogólne [rozporządzenia nr 1346/2000] dotyczące „domagania się” nieważności, unieważnienia i względnej bezskuteczności czynności prawnych [art. 4 ust. 2 lit. m) i art. 13] [tłum. nieoficjalne]”³⁴. W kwestii tej rząd niemiecki twierdził na rozprawie, że odmienne traktowanie przepisów przewidujących nieważność z mocy prawa (*ipso iure*) i przepisów wymagających wytoczenia powództwa nie jest zgodne ani z przedmiotem art. 5 ust. 4 rozporządzenia nr 1346/2000, ani z jego duchem.

49. W końcu, jak słusznie podnoszą rząd niemiecki i Komisja, fakt, iż pomiędzy wersjami językowymi rozporządzenia zachodzi rozbieżność dotycząca nawiązania do „domagania się” [franc. *action*] nieważności, nie pozwala na sformułowanie wniosku, że zakres zastosowania art. 5 ust. 4 rozporządzenia nr 1346/2000 jest ograniczony do powództw. Przepis ten należy interpretować w związku z art. 4 ust. 2 lit. m) tego rozporządzenia, który odsyła do „zasad dotyczących nieważności, zaskarżania [możności unieważnienia] lub względnej bezskuteczności czynności prawnych”³⁵, a nie tylko do „[domagania się ustalenia] nieważności, zaskarżalności [unieważnienia] i względnej bezskuteczności”. To zatem prawo krajowe określa, czy nieważność, unieważnienie i względna bezskuteczność następują w wyniku wytoczenia powództwa, z mocy prawa³⁶, czy w wyniku dokonania czynności prawnej. Jednakże niezależnie od tego, czy prawo krajowe nakazuje w pierwszej kolejności podjąć działanie mające doprowadzić do stwierdzenia nieważności, czy orzeczenie o wszczęciu postępowania upadłościowego powoduje automatycznie unieważnienie czynności³⁷, w niezbędnym zakresie³⁸ prawo państwa wszczęcia postępowania (w niniejszej sprawie prawo niemieckie) wstępuje w miejsce prawa zwykle właściwego dla czynności dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli (w niniejszej sprawie prawa austriackiego)³⁹.

50. I tak zdaniem sądu odsyłającego zajęcie rachunków bankowych w Austrii było na podstawie § 88 InsO bezskuteczne z tego tylko powodu, że nastąpiło po złożeniu wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego w Niemczech. W konsekwencji prawo zastawu uprawniające do zajęcia egzekucyjnego środków na rachunkach bankowych nabyte przed wszczęciem postępowania upadłościowego co do zasady upada w następstwie wszczęcia tego postępowania na podstawie *lex fori concursus*⁴⁰.

34 — Nawet jeśli raport ten nawiązuje do czynności prawnych, nie widzę żadnego powodu, by wykluczyć z zakresu zastosowania art. 4 ust. 2 lit. m) i art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 skutki prawne następujące z mocy prawa (*ipso iure*), bądź skutki o charakterze proceduralnym.

35 — Zobacz wyrok Seagon (C-339/07, EU:C:2009:83, pkt 28) dotyczący jurysdykcji międzynarodowej sądów w zakresie powództw mających na celu zaskarżenie czynności dłużnika w związku z upadłością.

36 — R. Dammann, Article 13, *op.cit.*, s. 291: „Some legal systems automatically void any secured rights that have been granted within a specific period prior to the opening of insolvency proceedings. Whether such legal provisions are avoidance actions within the meaning of Art 4 (2) sentence 2 (m) of the European Insolvency Regulation is debatable [Niektóre systemy prawne przewidują automatyczny upadek wszelkich zabezpieczeń ustanowionych w pewnym okresie poprzedzającym wszczęcie postępowania upadłościowego. To, czy takie przepisy stanowią zaskarżenie w rozumieniu art. 4 ust. 2 zdanie drugie lit. m) europejskiego rozporządzenia w sprawie postępowania upadłościowego, jest kwestią dyskusyjną].”

37 — Paragraf 91 raportu Virgósa/Schmita.

38 — Chodzi dla przykładu o sytuację, w której zaskarżenie czynności przez zarządcę nastąpiło w postępowaniu upadłościowym, tak jak miało to miejsce w postępowaniu głównym. Pragnę przypomnieć w tej kwestii, że art. 4 ust. 2 lit. m) rozporządzenia nr 1346/2000 dotyczy czynności lub zasad podważania czynności, których podstawę stanowi *lex fori concursus*. Tymczasem przepisy ogólne znajdują zastosowanie jedynie w zakresie dozwolonym przez *lex fori concursus*. Zobacz podobnie M. Virgós Soriano i F.J. Garcimartín Alférez, *op.cit.*, s. 135. Zobacz w tym względzie pkt 43 niniejszej opinii.

39 — Paragraf 91 raportu Virgósa/Schmita.

40 — Zobacz w drodze analogii wyrok LBI (C-85/12, EU:C:2013:697) dotyczący przepisów dyrektywy 2001/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych (Dz.U. L 125, s. 1), w którym Trybunał dokonał wykładni przepisów co do istoty identycznych z przepisami, których dotyczy niniejsze postępowanie.

51. Artykuł 4 ust. 2 lit. m) rozporządzenia nr 1346/2000 należy jednakże interpretować w związku z art. 13 tego rozporządzenia. Zastosowanie *lex fori concursus* mogłoby zatem zostać uchylone w oparciu o reguły wynikające z *lex causae*. Dokładnie to zagadnienie stanowi przedmiot pierwszego pytania prejudycjalnego, które zbadam poniżej.

B – W przedmiocie możliwości zastosowania art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 do czynności dokonanej po wszczęciu postępowania upadłościowego

52. Z postanowienia odsyłającego oraz z pkt 45 i 49 niniejszej opinii wynika, że prawo zastawu uprawniające do zajęcia egzekucyjnego środków pieniężnych na rachunkach bankowych znajdujących się na terytorium austriackim powstało po złożeniu wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego i w związku z tym na podstawie § 88 InsO upadałoby w chwili wszczęcia postępowania upadłościowego.

53. Artykuł 13 rozporządzenia nr 1346/2000 przewiduje jednak wyjątek od stosowania *lex fori concursus*, zgodnie z którym sporna czynność nie może zostać skutecznie zakwestionowana gdy osoba, która odniosła korzyść z czynności dokonanej z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli, wykaże, że „czynność ta podlega prawu innego państwa członkowskiego niż państwa wszczęcia postępowania i w takim przypadku ta czynność prawna w żaden sposób nie podlega zaskarżeniu na podstawie tego prawa”.

54. Poprzez swoje pierwsze pytanie prejudycjalne sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 ma zastosowanie do sytuacji, w której prawo rzeczowe zostało ustanowione przed wszczęciem postępowania upadłościowego, podczas gdy wypłata kwoty zajętej z tego tytułu nastąpiła po wszczęciu tego postępowania.

55. By odpowiedzieć na to pytanie, w pierwszej kolejności zajmę się zakresem art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, a w drugiej kolejności zbadam, czy ustanowienie prawa zastawu uprawniającego do zajęcia egzekucyjnego może być uważane za decydujący moment dla celów stosowania tego artykułu.

1. W przedmiocie zakresu art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000

56. Na wstępie pragnę sprecyzować, że co do zasady podzielam analizę przeprowadzoną przez H. Lutza i rząd niemiecki, zgodnie z którą art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 nie zawiera żadnej wskazówki implikującej rozróżnienie pomiędzy czynnościami dokonanymi z pokrzywdzeniem wierzycieli w zależności od tego, czy zostały one dokonane przed wszczęciem postępowania upadłościowego, czy też po jego wszczęciu.

57. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału dla określenia zakresu danego przepisu prawa Unii należy mieć na uwadze jednocześnie jego treść, kontekst oraz cele⁴¹. Geneza przepisu prawa Unii również może dostarczyć informacji istotnych dla jego wykładni⁴².

58. Jeżeli chodzi o brzmienie art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, użycie wyrażenia „osoba, która odniosła korzyść z czynności dokonanej z pokrzywdzeniem ogółu wierzycieli, wykaże”, „w takim przypadku” i „w żaden sposób” potwierdza restrykcyjny charakter wyjątku względem zasady ogólnej ustanowionej w art. 4 rozporządzenia nr 1346/2000. Zgodnie z raportem Virgósa/Schmita pierwsze wyrażenie implikuje, że przepis ten stanowi materialny wyjątek od stosowania *lex fori concursus* na

41 — Zobacz wyroki: *Cilfit i in.*, 283/81, EU:C:1982:335, pkt 20; *Kronos Titan i Rhein-Ruhr Beschichtungs-Service*, C-43/13 i C-44/13, EU:C:2014:216, pkt 25.

42 — Zobacz wyrok *Inuit Tapiriit Kanatami i in./Parlament i Rada*, C-583/11 P, EU:C:2013:625, pkt 50.

wniosek zainteresowanej osoby, na której spoczywa ciężar dowodu⁴³. Ponadto na rozprawie Komisja słusznie odwołała się do wyrażen „w takim przypadku” i „w żaden sposób” wywiedzione z tego raportu. Jeśli chodzi o pierwsze z nich, należy rozumieć je w ten sposób, że czynność nie może zostać zaskarżona w tym konkretnym przypadku, to znaczy przy uwzględnieniu całokształtu konkretnych okoliczności danej sprawy. Nie wystarczy stwierdzenie istnienia abstrakcyjnego ryzyka zaskarżenia. W końcu wyrażenie „w żaden sposób” oznacza, że czynność nie może zostać zakwestionowana ani na podstawie przepisów prawa upadłościowego, ani też przepisów ogólnych⁴⁴.

59. Jeżeli chodzi o systematykę i cel interpretowanego przepisu prawa, pragnę przypomnieć, że uregulowanie kolizyjnoprawne wynikające z łącznego stosowania art. 4 ust. 2 lit. m) i art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 ma dla systematyki rozporządzenia znaczenie ogólne. Uregulowanie to znajduje zastosowanie nawet do praw rzeczowych chronionych przez art. 5. I tak art. 4 ust. 2 lit. m) rozporządzenia nr 1346/2000 dotyczy zasad kwestionowania czynności lub możliwości dochodzenia takiego skutku na gruncie *lex fori concursus*, a art. 13 stanowi wyjątek od stosowania tego prawa⁴⁵. Ten ostatni artykuł działa bowiem jak zasada „weta”, stojąca na przeszkodzie podważeniu czynności dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli na podstawie prawa państwa wszczęcia postępowania. Artykuł ten nie ma więc innego celu aniżeli ochrona zaufania wierzyciela bądź osoby trzeciej, jeżeli chodzi o ważność czynności zgodnej z *lex causae* (tak w świetle przepisów ogólnych jak i przepisów dotyczących postępowania upadłościowego) w przypadku konfliktu z innym *lex fori concursus*⁴⁶.

60. W końcu wnioski te znajdują oparcie w genezie analizowanego przepisu. O czym bowiem zaświadcza raport Virgósa/Schmita, art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 dotyczy czynności dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli ustanowionych lub dokonanych przed wszczęciem postępowania upadłościowego i zagrożonych, tak jak w niniejszym przypadku, zaskarżeniem przez zarządcę. I tak artykuł ten nie znajduje zastosowania do czynności uszczuplających majątek dłużnika po wszczęciu postępowania upadłościowego. Zaufanie wierzycieli co do ważności tych czynności dokonywanych po wszczęciu postępowania upadłościowego nie zasługuje bowiem na zwiększoną ochronę, ponieważ nie jest ona już uzasadniona.

61. Uważam w związku z tym, że powyższe rozważania przemawiają wyraźnie na rzecz ścisłej wykładni art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000. Niemniej jednak, jeśli chodzi o niniejszą sprawę, jak słusznie zauważył sąd odsyłający, nie jest pewne, czy taka wykładnia może być stosowana również w przypadku, gdy, tak jak w postępowaniu głównym, przesunięcie majątkowe na korzyść wierzyciela jest oparte na prawie rzeczowym nabytym już przed wszczęciem postępowania. Gdyby wypłata nie nastąpiła jeszcze w momencie, gdy powstał zamiysł zaskarżenia czynności, zarządca powinien był domagać się podważenia prawa zastawu uprawniającego do zajęcia egzekucyjnego, które zostało ustanowione przed wszczęciem postępowania upadłościowego. Do takiej sytuacji art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 miałby zastosowanie.

43 — G. Moss, I.F. Fletcher i S. Isaacs, op.cit., s. 297: „This will involve not only providing the relevant foreign law but also the relevant facts [Będzie on obejmował nie tylko przedstawienie istotnych przepisów prawa obcego, lecz również istotnych okoliczności stanu faktycznego]”.

44 — Paragraf 138 raportu Virgósa/Schmita; M. Virgós Soriano i F.J. Garcimartín Alférez, op.cit., s. 137, a także G. Moss, I.F. Fletcher i S. Isaacs, op.cit., s. 296.

45 — Pragnę przypomnieć, że ustanowiony przez rozporządzenie nr 1346/2000 system kwestionowania czynności dłużnika dokonanych przed wszczęciem postępowania upadłościowego przewiduje, w pierwszej kolejności, zastosowanie *lex fori concursus* [art. 4 ust. 2 lit. m)], lecz pozwala na uchylenie jego skutków przez powołanie się na prawo właściwe dla czynności prawnej (art. 13). Biorąc jednak pod uwagę, że pojęcie „czynności” w art. 13 pozwala na dość szeroką interpretację tego przepisu, jest istotne, by podkreślić, że system ten należy stosować nie tylko do dokonanych z pokrzywdzeniem wierzycieli czynności dłużnika, lecz także do skutków prawnych występujących z mocy prawa (*ipso iure*) oraz do skutków o charakterze proceduralnym, jak ma to miejsce w niniejszej sprawie. Zobacz podobnie M. Virgós Soriano i F.J. Garcimartín Alférez, op.cit., s. 134, 135.

46 — Zobacz podobnie §§ 136, 138 raportu Virgósa/Schmita, a także G. Moss, I.F. Fletcher, i S. Isaacs, op.cit., s. 297.

2. W przedmiocie ustanowienia prawa do zajęcia egzekucyjnego jako decydującego elementu dla celów stosowania art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000

62. Proszę pozwolić mi na zadanie pytania wprowadzającego: czy w niniejszej sprawie należy uznać moment wypłacenia H. Lutzowi kwoty zabezpieczonej prawem rzeczowym, w niniejszej sprawie prawem zastawu uprawniającym do zajęcia egzekucyjnego, za istotny element uzasadniający zastosowanie art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000?

63. Nie uważam, by tak było.

64. Zdaniem Komisji, gdy skuteczne prawo do zajęcia egzekucyjnego, nawet zaskarżalne, na majątku dłużnika zostało ustanowione przed wszczęciem postępowania upadłościowego, z punktu widzenia stosowania art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 nie ma znaczenia, że kwota zabezpieczona przez prawo rzeczowe została wypłacona po wszczęciu tego postępowania. Powyższy argument wydaje mi się przekonujący. Moim zdaniem jedynie ustanowienie prawa zastawu uprawniającego do zajęcia egzekucyjnego powinno być decydujące dla celów stosowania art. 13 tego rozporządzenia. Jedynie ustanowienie prawa rzeczowego może bowiem być uważane za czynność dokonaną z pokrzywdzeniem wierzycieli. Jeśli prawo rzeczowe nie zostałoby ustanowione, *lex fori concursus* mogłoby znaleźć zastosowanie i H. Lutz nie mógłby być powołać się na ten przepis. Wypłata dokonana przez bank dłużniczki na rzecz H. Lutza byłaby bowiem jedynie konsekwencją zastawu egzekucyjnego ustanowionego przed wszczęciem postępowania upadłościowego. Ponadto, jak twierdził jego przedstawiciel na rozprawie, H. Lutz nie mógł przewidzieć wszczęcia postępowania upadłościowego, które miało miejsce w dniu 4 sierpnia 2008 r., ani w dniu, w którym wystąpił do sądu austriackiego, ani w dniu powstania tego zastawu egzekucyjnego.

65. Wykładnia ta znajduje oparcie w systematyce mechanizmu ustanowionego przez rozporządzenie nr 1346/2000, która opiera się, po pierwsze, na nienaruszeniu praw rzeczowych na składnikach majątku położonych w innych państwach członkowskich (art. 5), co sprowadza się do tego, że postępowanie upadłościowe nie wywołuje w stosunku do nich skutków, i, po drugie, na ochronie zaufania wierzycieli i osób trzecich, jeżeli chodzi o ważność danej czynności (art. 13).

66. Jeżeli chodzi, w pierwszej kolejności, o ochronę praw rzeczowych zapewnioną przez art. 5 rozporządzenia nr 1346/2000, rozwiązanie to zostało przyjęte ze względów merytorycznych, takich jak cel zapewnienia ochrony handlu w państwie członkowskim, w którym położone są składniki majątku, oraz pewności prawa w odniesieniu do związanych z nimi praw. Prawa rzeczowe mają bardzo istotną funkcję w kontekście kredytów i przepływów majątkowych. Chronią one bowiem osoby uprawnione z ich tytułu przed ryzykiem upadłości dłużnika i pozwalają uzyskać kredyty na korzystnych warunkach⁴⁷. Pewność prawa i ochrona zaufania wierzycieli, jeżeli chodzi o realizowane transakcje, są bowiem w moim odczuciu elementami o podstawowym znaczeniu. Ponadto względy o charakterze proceduralnym, takie jak cele realizowane przez instytucje Unii za pomocą rozporządzenia nr 1346/2000 związane z koniecznością uproszczenia i ułatwienia zarządu majątkiem, również uzasadniają zwiększoną ochronę praw rzeczowych⁴⁸.

67. Jeśli chodzi, w drugiej kolejności, o art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, to z powodów wskazanych w pkt 30 i 65 niniejszej opinii wynika, że rozwiązanie przyjęte w analizowanym przepisie ma przede wszystkim na celu ochronę zaufania wierzycieli i osób trzecich co do ważności czynności zgodnej z *lex causae*. W tym względzie podzielam analizę przeprowadzoną przez H. Lutza i Komisję, zgodnie z którą w świetle prawa austriackiego i przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności postępowania głównego sporna czynność nie była zaskarżalna⁴⁹.

47 — Paragraf 97 raportu Virgósa/Schmita.

48 — *Ibidem*, § 97.

49 — Zobacz pkt 20 niniejszej opinii.

68. Uwzględnivszy całokształt powyższych rozważań, jestem zdania, że art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 należy interpretować w ten sposób, że znajduje on zastosowanie do sytuacji, w której prawo rzeczowe zostało ustanowione przed wszczęciem postępowania upadłościowego, a wypłata kwoty zajętej z tego tytułu nastąpiła po wszczęciu tego postępowania.

C – W przedmiocie terminów przedawnienia, terminów na wykonanie prawa do zaskarżenia i terminów zawitych przewidzianych przez lex causae w ramach systemu ustanawiającego wyjątek przewidzianego w art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000

69. Pytanie drugie dotyczy kwestii, czy art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 należy interpretować w ten sposób, że implikuje on, iż lex causae reguluje również skutki prawne związane z upływem czasu. Dokładniej rzecz ujmując, sąd odsyłający pragnie ustalić, czy system ustanawiający wyjątek, przewidziany przez tenże art. 13, obejmuje również przewidziane przez lex causae terminy przedawnienia, terminy na wykonania prawa do zaskarżenia i terminy zawite.

70. Z postanowienia odsyłającego wynika, że zgodnie z przepisami prawa niemieckiego prawo zastawu uprawniające do zajęcia egzekucyjnego środków na rachunku bankowym powstało po złożeniu wniosku o wszczęcie postępowania upadłościowego i w związku z tym zgodnie z § 88 InsO upadłoby z chwilą wszczęcia tego postępowania⁵⁰. Jednakże zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa austriackiego zaskarżenie przez E. Bäuerle jest niemożliwe z powodu upływu rocznego terminu zawitego liczonego od momentu wszczęcia postępowania upadłościowego, który został wyznaczony dla zarządcy w celu ewentualnego wytoczenia powództwa. Natomiast w prawie niemieckim termin na wytoczenie takiego powództwa wynosi trzy lata.

71. Sąd odsyłający wskazuje, że doktryna niemiecka jest w tej kwestii podzielona. I tak z części doktryny wynika, że lex causae nie powinno regulować terminów przedawnienia i terminów zawitych. Terminy te, jako przepisy o charakterze proceduralnym, powinny zgodnie z tym ujęciem wynikać z lex fori concursus⁵¹. Tymczasem inna część doktryny twierdzi, iż odesłanie do lex causae powinno być rozumiane jako odesłanie całościowe do wszystkich przepisów, włącznie z przepisami dotyczącymi terminów przedawnienia i terminów zawitych.

72. Nie mogę przyłączyć się do pierwszej grupy poglądów i podzielam, jak wyjaśnię poniżej, drugą z nich⁵².

73. Po pierwsze, dokonując analizy pierwszego pytania prejudycjalnego, wypowiedziałem się już, w pkt 57–60 niniejszej opinii, w przedmiocie ustalenia zakresu art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, biorąc pod uwagę jego brzmienie, systematykę i cele, do których realizacji dąży⁵³. Z tej analizy wynika w szczególności, że wyrażenie „w takim przypadku” dotyczy sytuacji, w której czynność nie może zostać zaskarżona ze względu na całokształt konkretnych okoliczności danego przypadku. Wydaje mi się jasne, że upływ czasu, a w związku z tym regulujące to zagadnienie przepisy materialnoprawne i proceduralne należą w niniejszej sprawie do okoliczności charakteryzujących dany przypadek⁵⁴. W kwestii tej również sąd odsyłający potwierdza, że utrata prawa w wyniku upływu czasu może należeć do takich konkretnych okoliczności.

50 — Zobacz także pkt 19 niniejszej opinii.

51 — Sąd odsyłający uściśla w tej kwestii, że pewni obrońcy tej tezy wyraźnie wyłączają terminy na wykonanie prawa do zaskarżenia. Ich zdaniem terminy te powinny być oceniane łącznie w świetle lex fori concursus i lex causae, tak by za termin na wykonanie prawa do zaskarżenia uznać krótszy z tych dwóch terminów, co w niniejszej sprawie byłoby z korzyścią dla H. Lutza.

52 — Komisja zauważa w swoich pismach, że argument, w myśl którego terminy przedawnienia i terminy zawite lex causae nie powinny, ze względu na ich charakter proceduralny, być brane pod uwagę w ramach stosowania art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, jest w niniejszej sprawie problematyczny, biorąc pod uwagę materialnoprawny charakter terminu zawitego w prawie austriackim.

53 — Zobacz wyroki: Cilfit i in., EU:C:1982:335, pkt 20; Kronos Titan i Rhein-Ruhr Beschichtungs-Service, EU:C:2014:216, pkt 25.

54 — Paragraf 137 raportu Virgós/Schmita.

74. Po drugie, kontynuując tę linię rozumowania, należy odwołać się do uwag H. Lutza, rządu portugalskiego i Komisji. Uważają oni bowiem, że art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 odnosi się do czynności, która nie może zostać zaskarżona „w żaden sposób”, tak że nie ogranicza się on do warunków materialnoprawnych zaskarżenia czynności zgodnie z *lex causae*, lecz obejmuje zatem, w szczególności, przepisy dotyczące przedawnienia i prekluzji. Jak wskazałem powyżej, wyrażenie to oznacza, że czynność nie może zostać zakwestionowana, jak w niniejszym przypadku, ani na podstawie przepisów dotyczących postępowań upadłościowych, ani na podstawie mających zastosowanie przepisów ogólnych⁵⁵. Jeżeli chodzi o te ostatnie i mając na uwadze odmienną naturę, w szczególności przedawnienia, w różnych systemach prawnych, zastosowanie *legis causae* przemawia, moim zdaniem, na korzyść poszanowania spójności porządku prawnego, do którego ono należy, i w konsekwencji na korzyść spójności pomiędzy przepisami prawa materialnego i przepisami prawa procesowego.

75. W kwestii tej Komisja podnosi w swoich pismach, że wszelka wykładnia art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000, która wykluczałaby terminy przedawnienia, kwalifikowane w prawie krajowym jako terminy o charakterze proceduralnym powodowałyby arbitralną dyskryminację pomiędzy modelami teoretycznymi przyjmowanymi przez państwa członkowskie i stanowiłyby przeszkodę dla jednolitej wykładni tego przepisu.

76. Argumentów za takim stanowiskiem dostarczają przepisy rozporządzenia Rzym I⁵⁶. Sąd odsyłający, H. Lutz i Komisja słusznie powołują się na art. 12 ust. 1 lit. d) tego rozporządzenia, zgodnie z którym wpływ upływu czasu na zobowiązania jest określany przez porządek prawny, któremu podlega dane zobowiązanie⁵⁷. Dokładniej rzecz ujmując, zgodnie z tym artykułem prawo właściwe dla umowy zgodnie z rozporządzeniem Rzym I reguluje w szczególności „różn[e] sposób[y] wygaśnięcia zobowiązań oraz przedawnienia i utraty praw wynikającej z upływu terminów”⁵⁸, które mają w związku z tym *kwalifikację materialnoprawną* i podlegają *lex causae*.

77. Pragnę ponadto przypomnieć, że jak wynika z pkt 30, 65 i 67 niniejszej opinii, art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 ma na celu ochronę zaufania wierzyciela co do trwałości danej czynności. Wierzyciel, który polega na ważności czynności zgodnie z *lex causae*, nie może zostać zaskoczony przez zastosowanie prawa innego państwa członkowskiego regulującego postępowanie upadłościowe⁵⁹.

78. W każdym razie nie mam żadnych wątpliwości, że przepisy regulujące przedawnienie i prekluzję stanowią elementy systemu związanego z mechanizmem podważania czynności. Gdy zatem czynność może zostać zakwestionowana zgodnie z *lex causae* poprzez jej zaskarżenie, tak jak w postępowaniu głównym, lecz termin na dokonanie tejże czynności już upłynął, nie widzę żadnego powodu uzasadniającego uznanie, że czynność ta pozostaje zaskarżalna zgodnie z art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000⁶⁰.

55 — Ibidem, § 138; M. Virgós Soriano i F.J. Garcimartín Alférez, op.cit., s. 136. Zobacz również M. Virgós i F. Garcimartín, op.cit., s. 136.

56 — Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.U. L 177, s. 6).

57 — Komisja dodaje, że przepisy rozporządzenia Rzym I dotyczące prawa właściwego wymagają ogólnie rzecz biorąc od zarządcy poszanowania prawa zagranicznego w przypadkach, gdy występuje element zagraniczny, co w praktyce nie stanowi, w jej opinii, większych trudności.

58 — Zobacz w tej kwestii H. Gaudemet-Tallon, H., *Convention de Rome du 19 juin 1980 et règlement Rome I du 17 juin 2008. Détermination de la loi applicable. Domaine de la loi applicable*, *JurisClasseur Europe Traité*, fascicule n° 3201, 2009, s. 119–121: „La loi applicable au fond du contrat déterminera donc la durée de la prescription ainsi que les causes d’interruption et de suspension. Et les mêmes articles soumettent également les déchéances à la loi du contrat [Prawo właściwe dla samej umowy określi zatem termin przedawnienia oraz przyczyny przerwania i zawieszenia jego biegu. Te same przepisy poddają również wygaśnięcie prawa właściwego dla umowy]. W systemach prawnych państw Europy kontynentalnej jest ogólnie akceptowane, że przedawnienie jest regulowane przez *lex causae*; J. Zralek, *Przedawnienie w międzynarodowym obrocie handlowym*, Kraków, Zakamycze 2005, s. 142.

59 — M. Virgós Soriano i F.J. Garcimartín Alférez, op.cit., s. 135.

60 — Ibidem, s. 136.

79. W konsekwencji, w świetle powyższych rozważań, jestem zdania, że system ustanawiający wyjątek przewidziany w art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 obejmuje przewidziane przez *lex causae* terminy przedawnienia, terminy na wykonanie prawa do zaskarżenia i terminy zawite.

D – W przedmiocie prawa właściwego dla określenia przepisów dotyczących formy, których należy przestrzegać w przypadku zaskarżenia

80. Poprzez swoje pytanie trzecie sąd odsyłający pragnie ustalić, czy przepisy dotyczące formy, których należy przestrzegać przy okazji wykonywania przewidzianego w art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 prawa do zaskarżenia są określane przez *lex causae*, czy *lex fori concursus*.

81. Postanowienie odsyłające wskazuje bowiem, że w prawie niemieckim oświadczenie niepodlegające żadnym wymogom formalnym, wskazujące, iż zarządca zamierza powołać się na prawo do żądania zwrotu otrzymanego świadczenia do masy, jest wystarczające dla wzruszenia zaufania wierzyciela co do ważności wypłaty. Tymczasem w prawie austriackim zaskarżenie może zostać skutecznie podniesione jedynie poprzez wytoczenie powództwa w terminie roku, liczonego od momentu wszczęcia postępowania upadłościowego, a zaufanie wierzyciela nie ma w tej kwestii znaczenia.

82. Podzielam argument Komisji, w myśl którego osoba, która odniosła korzyść z czynności, nie zna ani terminów, ani przepisów dotyczących formy obowiązujących w innym porządku prawnym. Jediną decydującą kwestią jest mianowicie ta, czy w terminie obowiązującym we własnym systemie prawnym nastąpiło skuteczne zaskarżenie czynności. I tak w niniejszej sprawie zgodnie z prawem austriackim zatrzymanie nabytego składnika majątkowego zależy wyłącznie od tego, czy powództwo w przedmiocie wydania rzeczy zostało wytoczone w terminie roku od momentu wszczęcia postępowania upadłościowego, czy też nie. W niniejszej sprawie, pozasądowe pismo zarządcy z dnia 10 marca 2009 r. nie spełnia tej przesłanki.

83. W kwestii tej motyw 24 rozporządzenia nr 1346/2000 stanowi jednakże, że w celu ochrony zaufania oraz pewności obrotu w państwach członkowskich innych niż państwo wszczęcia postępowania należy przewidzieć szereg wyjątków od ogólnej zasady. I tak koncepcja art. 13 tego rozporządzenia, przyznająca osobie, która odniosła korzyść, prawo weta, nie wymaga, by zarządca ustalił zaskarżalność czynności w obydwu stosownych porządkach prawnych łącznie.

84. Ponadto odsyłam do mojej przedstawionej powyżej analizy wyrażenia „w żaden sposób”, która wskazuje, że odesłanie do *lex causae* musi być odesłaniem całościowym.

85. Pragnę również przypomnieć, że przepisy dotyczące formy mogą stanowić nie tylko wymogi o charakterze materialnoprawnym, ale także proceduralnym. W związku z tym przesłanki wykonania prawa do zaskarżenia powinny być definiowane przede wszystkim przez *lex causae*. Wydaje się bowiem niezgodne ze spójnością mającego zastosowanie porządku prawnego, by dokonywać rozróżnienia pomiędzy kwestiami związanymi z terminami przedawnienia a tymi, które dotyczą formy, tak by poddać je innym prawom. W konsekwencji w niniejszej sprawie czynność dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli nie może zostać zakwestionowana przez pozasądowe wykonanie prawa do zaskarżenia wynikającego z *lex fori concursus*.

86. Stanowisko to znajduje ponadto oparcie w sprawozdaniu dotyczącym stosowania rozporządzenia nr 1346/2000⁶¹. I tak liczne sprawozdania krajowe podkreślają, że art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 jest niezbędny dla ochrony zaufania stron, jeżeli chodzi o system prawny mający zastosowanie do stosunków prawnych, w których uczestniczą⁶².

87. Tymczasem nie przekonuje mnie rozumowanie rządu niemieckiego zaprezentowane w jego uwagach ustnych na rozprawie, w myśl którego stosowanie *lex causae* w całości natrafia na trudności natury praktycznej związane z ustaleniem i zbadaniem przez zarządcę innych porządków prawnych. Moim zdaniem obowiązek dokonania analizy przepisów dotyczących formy innych porządków prawnych dla celów podjęcia zamiaru zaskarżenia czynności nie stanowi dla zarządcy nadmiernego obciążenia. Z przywołanego powyżej sprawozdania wynika w tej kwestii, że art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 nie wykracza poza to, co jest przyjęte w dziedzinie międzynarodowych stosunków gospodarczych (a zatem w dziedzinie międzynarodowego prawa prywatnego), ponieważ implikuje to konieczność brania pod uwagę więcej niż jednego prawa krajowego. W praktyce ustalonej w oparciu o znaczną liczbę sprawozdań krajowych wzięcie pod uwagę drugiego porządku prawnego nie powoduje powstania trudności, które byłyby nie do przewyżczenia⁶³. I tak sprawozdanie to nie sugeruje dokonania jakiegokolwiek modyfikacji ani ograniczenia zakresu stosowania *lex causae* przez ten artykuł⁶⁴.

88. W konsekwencji w świetle całokształtu powyższych rozważań jestem zdania, że przepisy dotyczące formy, których należy przestrzegać przy okazji wykonywania przewidzianego w art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 prawa do zaskarżenia, określa *lex causae*.

VI – Wnioski

89. W świetle powyższych rozważań proponuję Trybunałowi, by na pytania Bundesgerichtshof odpowiedział w następujący sposób:

- 1) Artykuł 13 rozporządzenia Rady nr 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 r. w sprawie postępowania upadłościowego należy interpretować w ten sposób, że znajduje on zastosowanie do sytuacji, w której prawo rzeczowe zostało ustanowione przed wszczęciem postępowania upadłościowego, a wypłata kwoty zajętej z tego tytułu nastąpiła po wszczęciu tego postępowania.
- 2) System ustanawiający wyjątek przewidziany w art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 należy interpretować w ten sposób, że obejmuje on przewidziane przez *lex causae* terminy przedawnienia, terminy do wykonania prawa zaskarżenia i terminy zawite.
- 3) Reguły dotyczące formy, której należy przestrzegać przy wykonywaniu przewidzianego w art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 prawa zaskarżenia, określa *lex causae*.

61 — Zobacz raport Heidelberg-Luksemburg-Wiedeń.

62 — W kwestii tej zob. odpowiedź na pytanie 24 w sprawozdaniach krajowych belgijskim, estońskim, hiszpańskim, łotewskim i rumuńskim. Dla przykładu w sprawozdaniu Zjednoczonego Królestwa art. 13 rozporządzenia nr 1346/2000 jest uważany za sukces w kontekście ochrony zaufania wierzycieli. *Ibidem*, s. 213.

63 — *Ibidem*, s. 214.

64 — *Ibidem*, s. 215.